

ERIK PONTOPPIDANS GATE, BERGEN, 2022:

Arkeologisk overvåking i forbindelse med oppgradering av gaten.

Underhaug, Per

Tittel Erik Pontoppidans gate, Bergen, 2022: Arkeologisk overvåking i forbindelse med oppgradering av gaten.	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 84/2022	Publiseringsdato 29.07.2022
	Prosjektnummer 1022322	Oppdragstidspunkt Februar-april 2022
	Forsidebilde Erik Pontoppidans gate. Underhaug, NIKU, 2022.	
Forfatter(e) Underhaug, Per	Sider 12	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Per Underhaug
Prosjektmedarbeider(e) Per Underhaug
Kvalitetssikrer Rory Dunlop

Oppdragsgiver(e) Bergen kommune, Bymiljøetaten

Sammendrag Våren 2022 gjennomførte NIKU distriktskontor Bergen en mindre arkeologisk overvåking i Erik Pontoppidans gate. Bakgrunnen for tiltaket var oppgraderingen av gaten i full lengde. Det ble ikke dokumentert noen automatisk fredede kulturminner.
--

Emneord Periferi, gate, råtafjell (fyllitt), moderne, naturtopografi
---

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Forord

Bergen kommune, Bymiljøetaten takkes for oppdraget.

NIKU prosjektnummer	1022322 (2021)
Berørt område	Middelalderbyen Bergen, kulturminne-ID 89049
Gnr./bnr.	166/832
Oppdragets art	Arkeologisk overvåking av gravearbeid
Vedtaksdato; saksnummer	31.1.2022; 21/00464-10
Forvaltningsmyndighet	Riksantikvaren Distriktskontor Vest
Oppdraget utført av	NIKU distriktskontor Bergen
Oppdraget utført dato	Våren 2022
Koordinater	-
Overflate, dagens	Diverse
Filmnummer; antall foto	Bf30065; 11
Tilstedeværelse av automatisk fredete kulturminner	Nei
Kulturhistorisk tolkning	Moderne fyllmasser, naturavsetninger, fjell
BRM-nr.	-
Aksesjonsnummer	-

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	7
2	Historiske forhold	8
3	Resultater	8
4	Konklusjoner	10
5	Summary	10
6	Litteratur	10
7	Dokumentasjon (NIKU)	10
7.1	Fotoliste	10

1 Innledning

3.12.2021 søkte bymiljøetaten v/ Tuva Karoline Hopsdal om å etablere 7 ladepunkt, 5 gatetrær og utvidelse av fortauet i Erik Pontoppidans gate. Dette ville medføre graving i en lengde på 90 meter, bredde på 12 meter og dybde på ca. 1 meter (Figur 1); graveområdet er markert i oransje på situasjonskartet (Figur 2). NIKU mottok anmodning om tilrådning fra Riksantikvaren 13.12.2021. Riksantikvaren sendte ut vedtak om innvilget søknad den 31.01.2022, saksnummer 21/00464-10.

Figur 1. Tiltaksområdet; fra tiltakshaver.

Figur 2. Oversikt, tiltaksområdet; fra tiltakshaver.

2 Historiske forhold

Området som berøres av tiltaket, Erik Pontoppidans gate, ligger i sin helhet innenfor det automatisk fredete kulturminnet *Middelalderbyen Bergen* (kulturminne-ID 89049), som er fredet iht. Lov om kulturminner av 9. juni 1978.

Erik Pontoppidans gate ligger midt på Hospitalsengen som var eid av St. Jørgen hospital på slutten av 1800-tallet. Området antas å ha ligget utenfor den egentlige bybebyggelsen i middelalderen, men sentralt i forhold til ferdsel og med flere kirkelige institusjoner: Ved Domkirken (i middelalderen kalt Olavskirken i Vågsbunnen) lå fransiskanerklosteret, og ca. 50 meter nord for Danckert Krohns stiftelse ved Asylplassen lå Katarinakirken med hospital. Rett sør for gaten, på motsatt side av Kong Oscars gate, lå St. Jørgens hospital, og knappe 200 meter sør-sørøst for dette igjen Nonneseter kloster.

I nærområdet til Danckert Krohns stiftelse er det gjort et par mindre arkeologiske undersøkelser de siste tiårene. I 2002 ble seks borepunkter langs St. Jørgens kirke arkeologisk undersøkt, og i fem av disse ble det funnet halm-/torvlag datert til bronsealder (BC 1405-1155 og BC 1030-845). Halm-/torvlaget lå 1,4-1,45 meter ned fra daværende gatedekke. Det ble ikke funnet andre kulturlag mellom moderne masser og laget datert bronsealder, og i noen av borepunktene var massene omrotet til større dybder (Dunlop 2002). I 2012 ble gjort en større grunnundersøkelse i Kong Oscars gate med flere borepunkter, og tre av disse ligger nær Danckert Krohns stiftelse. Borepunkt 19 ligger i fortau langs Kong Oscars gate ved Asylmauet knappe 50 meter nordvest for stiftelsen, og her ble det påvist et bevart kulturlag fra middelalder på 1,3 meters dybde ned fra dagens terreng direkte under utjevningsslag for vei. Laget inneholdt bosetningsavfall og ble datert til AD 1060-1220. I borepunkt 20 i krysset Kong Oscars 2 gate – Tverrgaten, om lag 40 meter vest for stiftelsen, og i borepunkt 21 foran Danckert Krohn ble det bare påvist moderne fyllmasser (Bergersen og Lorvik 2013:37-39). Ved graving for reparasjon av VA-ledning i Molløesmauet i 2016 ble det funnet tre kompakte, organiske lag i bunn av profil av grøften inn mot innkjørsel til Danckert Krohns stiftelse. Overgang til det øverste av disse lagene lå 1,2 meter ned fra brosteinsdekket, og nedbrutt plantemateriale fra det midterste av dem ble datert til 1230±30 BP med kalibrert datering 760-882 AD (62,7 % sannsynlighet). I søndre del av grøften var massene omrotet (Hobæk og Dunlop 2016:12-13). I januar 2021 ble det funnet en in situ grav på ca. 1,65 m dybde i Danckert Krohns gate. Ned mot Kong Oscars gate i sør var det ca. 1,1-1,2 m ned til naturbakke og med omrotet menneskebein like over. Det var mer overdekning jo høyere opp i gaten man kom.

Det var sannsynlig at situasjonen ville være den samme i Erik Pontoppidans gate. Deler av dette arkeologiske materialet vil være av nyere tids dato, men det har likevel høy vitenskapelig verdi. Spesielt viktig er det i forhold til driften tilknyttet St. Jørgens hospital.

3 Resultater

Massene i sjakten var i stor grad preget av graving/påfylling for moderne infrastruktur. I tillegg var det grunnfjell relativt høyt oppe i dagen flere steder. Undersøkelsen kunne ikke påvise bevarte kulturlag eller annet materiale fra middelalderen, kun rester av et etter-reformatorisk, omrotet kulturlag i sjaktens SØ del (Figur 3). Det er også dokumentert sjikt med leire i sjaktens midtre og nedre parti. I dette leirepartiet ble det dokumentert en planke som viste seg å være eldre forskaling for infrastruktur i gaten (Figur 4).

Øverste del av massene bestod av rivningsmasser som sprengstein, betong, murstein og treverk blandet med brun jord. Stedvis lå rivningsmassene direkte på berg, stedvis lå de over lys gulgrå til brungrå sand av varierende tykkelse. Sanden lå igjen over små bergknauser av varierende form. Disse sank mot sørvest. Noen steder var det sjikt med forvitret berg mellom sandlag og knauser. Det var også en del steiner, til dels store, nedover i sanden og mellom bergknausene. Det gikk flere rør og ledninger av varierende alder ut i sjakten, stort sett i retning nord/nordvest. I nedgravninger rundt disse lå det mørkebrun jord iblandet murstein, skår av porselen o.l., og moderne fyllmasser. Jevnt over var massene svært omrotede, og det lot seg ikke gjøre å skille ut noen tydelige lag.

Gravingen har dermed ikke medført konflikt med automatisk fredete kulturminner.
Oppdraget er registrert i Askeladden under prosjekt 517.

Figur 3. Etterreformatoriske, omrotede masser.

Figur 4. Råtafjell, berg og leire, blandet med etterreformatoriske, omrotede masser; treverket er eldre forskaling for infrastruktur.

4 Konklusjoner

I tidsperioden februar – april 2022 utførte en arkeolog fra NIKU distriktskontor Bergen en arkeologisk overvåkning der hele Erik Pontoppidans gate ble gravd opp i sin fulle lengde. I visse partier ble det dokumentert grunnfjell umiddelbart under terreng.

Det ble ikke påtruffet noen automatisk fredete kulturlevninger. Undersøkelsen ga likevel svar på topografien i denne delen av middelalderbyen. Med grunnfjell høyt oppe i terrenget i sjaktens nordlige del har den arkeologiske overvåkingen gitt supplerende kunnskap om Bergens naturlige topografi i pre-urban fase.

5 Summary

From February to April 2022, an archaeologist from the Bergen office of the Norwegian Institute for Cultural Heritage Research carried out a sporadic watching brief in connection with excavation work in Erik Pontoppidans gate, Bergen. No archaeological remains under statutory protection were encountered.

6 Litteratur

Bergersen, O. & Lorvik, K. 2013. Grunnboringer i Kong Oscars gate og sidegater, Bergen kommune, Hordaland fylke. NIKU rapport 22/2013 og Bioforsk rapport Vol 8 (48) 2013.

Dunlop, A.R. 2002. Kong Oscars gate, Bergen, 2002: Arkeologisk undersøkelse av grunnboringer. Arkivrapport, NIKU prosjekt 22346000.

Dunlop, A.R. & Hobæk, H. 2016. Kong Oscars gate. Arkeologisk overvåkning ved forarbeid VA-ledninger. – NIKU Oppdragsrapport 92/2018.

7 Dokumentasjon (NIKU)

- 11 digitalbilder

7.1 Fotoliste

IMG	MOTIV	SETT MOT	DATO & FOTOGRAF
0477	Grøft Erik Pontoppidans gate	NV	21.03.22, PU
0478	Grøft Erik Pontoppidans gate	NV	21.03.22, PU
4649	Oversikt Erik Pontoppidans gate	N	04.04.22, PU
4650	Grøft Erik Pontoppidans gate	NØ	04.04.22, PU
4651	Grøft Erik Pontoppidans gate	Ø	04.04.22, PU
4652	Grøft Erik Pontoppidans gate	Ø	04.04.22, PU
4653	Grøft Erik Pontoppidans gate	ØNØ	04.04.22, PU
4654	Grøft Erik Pontoppidans gate	S	04.04.22, PU
4655	Grøft Erik Pontoppidans gate	S	04.04.22, PU
4656	Berg og leire, eldre forskaling	ØSØ	12.04.22, PU
4657	Berg og leire, eldre forskaling	ØSØ	12.04.22, PU

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 84/2022

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736
Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112
Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens
gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00